

Høringsinnspill til Arbeids- og sosialkomiteen – statsbudsjettet 2026

Juristforbundet ønsker å komme med innspill til to av budsjettpostene som skal på høring i Arbeids- og sosialkomiteen, og det er kapittel 605 post 1 og 22.

Kapittel 605 post 1 – Innbyggeren først – mennesker skal styre maskinene

I statsbudsjettet fortsetter regjeringen en viktig modernisering og digitalisering av NAV gjennom videreføring av IKT-prosjektet «Prosjekt 4» og oppstart av «Prosjekt 5». Digitalisering forbedrer kvaliteten og effektiviteten av tjenestene, og er viktig for at NAV skal både møte kravene brukerne har til tjenesten og ivareta sikkerheten deres.

Jurister inn fra start

For å sikre at digitaliseringen og moderniseringen i NAV ikke går på bekostning av brukernes rettssikkerhet, må det være koblet tilstrekkelig med jurister på prosessene, og de må involveres tidlig nok. Juristforbundets medlemmer i NAV opplever daglig at jussen må «oversettes» til digitale løsninger i møter med leverandører. Uten jurister med teknologiforståelse og leverandører som forstår juridiske rammer, risikerer man å lage systemer som ikke ivaretar rettssikkerheten, rettigheter og plikter.

Det må derfor gjøres et løft i antall jurister i NAV, men ikke minst i antall jurister med teknologisk kompetanse. Offentlig sektor, herunder NAV, håndterer daglig komplekse juridiske spørsmål. Jurister med teknologiforståelse vil bidra til ansvarlig innovasjon og sikker bruk av teknologi. Slik blir tjenestene rettferdig for alle.

Når algoritmen møter hverdagen

KI gjør for alvor inntreden i alle aspekter av arbeidslivet. For å sikre en etisk og ansvarlig bruk av KI, må det gis god nok opplæring av bruken av KI for jurister. Regjeringen vil at 80 % av offentlige virksomheter tar i bruk KI. Effekten må være raskere, riktigere og mer rettferdige tjenester - særlig for dem som trenger det mest. Riksrevisjonen har tidligere pekt på svak styring av KI i staten. Juristforbundet har mottatt bekymringsmeldinger fra våre tillitsvalgte om ledere i offentlige virksomheter som fortsatt gir ansvaret for KI til IT-avdelingen.

At **ledere i offentlige virksomheter selv** forstår hva KI er og hvordan det virker på samfunnsnivå, er en forutsetning for reelt partssamarbeid, medbestemmelse og medvirkning på den enkelte arbeidsplass. Disse lederne har ansvaret for rettssikkerhet, personvern og at folk får det de har krav. I “NOU 2025:1 – Felles ansvar, felles gevinst” nevnes ikke dette med ett ord. I vårt høringssvar til denne og den kommende KI-loven påpekte vi derfor at dette for jurister innebærer endringer i både faglig metode og profesjonsansvar. Vi får inntrykk av at KI-kompetanse skal outsources til noen “andre”. Hvor partssamarbeid og kompetansestrategier utformes uten innsikt i hva KI faktisk er og

gjør. Men et velfungerende partssamarbeid skal jo også gi ledelsen et langt bedre beslutningsgrunnlag for de avgjørelsene som må tas. KI-omstilling kan ikke bare “ramme offentlig sektor” – den må innføres med ansvarlig styring, kompetanse og medarbeiderdrevet innovasjon, forankret i partssamarbeid. Lederne må lede og ikke “delegere” bort ansvaret sitt.

Juristforbundets medlemsundersøkelse i staten i mai 2025 viste at under 40 % av juristene hadde fått KI-opplæring. Kun 13 % av de som hadde fått opplæring mente at den var tilstrekkelig. Norges evne til å utnytte mulighetene med KI avhenger av at vi har jurister med nødvendig kompetanse på KI som kan sikre ansvarlig og etisk bruk av teknologien. Vedtak om ytelser, arbeid og helsehjelp kan snu liv på et øyeblikk. KI kan støtte, men menneskelig skjønn, empati og ansvar må alltid kunne overstyre teknologien.

De mest sårbare trenger jurister som evner å sikre gode fellesskapsløsninger

NAV har rundt 16 000 statlige ansatte. Kun 800 av disse er jurister. En stor andel av NAV-kontorene har ikke egne jurister. Vanskelige juridiske problemstillinger kan oppstå ved *alle* NAV-kontorene. Uten juridisk kompetanse må sakene sendes videre i systemet for utredning og beslutning. Dette er en viktig årsak til uholdbare saksbehandlingstider for mange brukere. De som henvender seg til NAV er ofte i en vanskelig situasjon, og trenger hjelp raskt. Ikke flere måneder frem i tid. Tilgjengelig juridisk kompetanse i NAV i alle ledd må til, uansett om du bor i byen eller på bygda.

Dagens finansieringsmodell for digitalisering, hvor NAV må betale tilbake gevinster fra digitaliseringsprosjektene, selv om de *ikke er blitt realisert*, er skadelig for brukerne. De må da vente lengre på stønadene sine. Dette er et rettssikkerhetsproblem.

I forslaget til statsbudsjett er bevilgningene til NAV foreslått redusert med 10 millioner som følge av gevinstuttak fra Prosjekt 4. I fjorårets forslag til statsbudsjett var bevilgningene til NAV foreslått redusert med 23 millioner som følge av gevinstuttak fra Prosjekt 4. Manglende økonomiske gevinster fra digitaliseringsprosjektene fører til at NAV må foreta harde prioriteringer. Dette gir igjen mer standardisering og mindre tilpasning til den enkelte i saksbehandlingen. Det oppfatter vi som svært usosialt.

Juristforbundet anmoder derfor Stortinget å sikre at NAV, inkludert alle NAV-kontorer og NAV Kontaktsenter, har tilstrekkelig juridisk kompetanse til å ivareta innbyggernes rettigheter og plikter. Dette inkluderer å rekruttere flere jurister og integrere juridisk kompetanse i NAVs digitaliseringsprosjekter, med særlig vekt på personvern, forvaltningsrett og bruken av kunstig intelligens.

Kapittel 605 post 22 – Virker lovene for folk?

En av Stortingets hovedoppgaver er å vedta landets lover. Men ansvaret stopper ikke der. Rettsvitenskapelig forskning må til for at Stortinget skal kunne vite om lovene de vedtar fungerer etter hensikten. Dette krever øremerkede midler. Politikken må styres av *kunnskap* om virkninger av lovene.

Den rettsvitenskapelige forskningen i Norge ble evaluert i 2021 og resulterte i rapporten JUREVAL. Denne konkluderte med høy kvalitet på den rettsvitenskapelige forskningen i Norge, men påpekte at det var svakheter ved finansieringen og ressursfordelingen.

Arbeids- og inkluderingsdepartementets FoU-strategi for perioden 2024 til 2028 nevner at den rettsvitenskapelige forskningen gjennom Forskningsrådet er styrket. Videre finnes det en langsiktig satsing i samarbeid med Justis- og beredskapsdepartementet.

Rettsvitenskapelig forskning som grunnlag for rett lovforståelse og praktisering nevnes som et eksempel på et behov i perioden.

Dette er positivt. NAV forvalter omtrentlig en tredjedel av statsbudsjettet. Men vi har svært begrenset kunnskap om hvordan lovverket, som skal gi rammene for denne forvaltningen, fungerer. For at man skal få en reell styrking av forskningen på dette området, er det nødvendig at dette også prioriteres med tilskudd av midler over budsjettene.

Forslag til anmodningsvedtak:

Stortinget ber regjeringen gi øremerkede midler til rettsvitenskapelig forskning på effekten av lovgivningen på Arbeids- og sosialkomiteens område, og årlig rapportere til Stortinget gjennom statsbudsjettet.

Stortinget ber regjeringen sikre at NAV, inkludert alle NAV-kontorer og NAV Kontaktsenter, har tilstrekkelig juridisk kompetanse til å ivareta innbyggernes rettigheter. Dette inkluderer å rekruttere flere jurister og integrere juridisk kompetanse i NAVs digitaliseringsprosjekter, med særlig vekt på personvern, forvaltningsrett, og bruken av kunstig intelligens.

Stortinget ber regjeringen etablere et nasjonalt KI-kompetanseprogram for ledere og nøkkelroller i offentlig sektor. Alle ledere må selv forstå hva KI er, og hvordan man sikrer trygg implementering basert på god dialog og medvirkning fra ansatte og tillitsvalgte, og gjennom partssamarbeid.